

GRANSKNINGAR I FLERA DELAR FRIADES PÅ ALLA PUNKTER

Vid granskningsnämndens senaste möte behandlades tre SVT-ärenden. Såväl *Uppdrag granskning: Makt till varje pris* och *Makt till varje pris del 2* som *Dokument inifrån: Vaccinkrigarna, del 1-3*, prövades vad gäller opartiskhet, saklighet samt respekt för privatlivet och programmen friades på alla grunder. Även inslag i Kulturnyheterna prövades och friades.

GRANSKNING AV KOMMUN-AFFÄRER VAR SAKLIG OCH OPARTISK

FRIAT: *Uppdrag granskning: Makt till varje pris, SVT1, 2020-09-02* och *Uppdrag granskning: Makt till varje pris del 2, SVT1, 2020-09-09*, program om en granskning av aktörer i en kommun; fråga om opartiskhet, saklighet och bestämmelsen om respekt för privatlivet. Dnr. 20/05550.

Det första programmet *Makt till varje pris del 1* handlade om en dolt uppgörelse mellan Socialdemokraterna och byggbolaget Peab. SVT:s granskning visade att de tillsammans hade kunnat gynna varandra i många år i Sigtuna kommun. Bland annat hade Peab betalat för valaffischer samt två valstugor och skänkt dem till Socialdemokraterna i Sigtuna inför valet 2010. I det andra programmet, *Makt till varje pris del 2*, tittade redaktionen närmare på Peabs samröre med Socialdemokraterna och Peabs byggprojekt i kommunen. Redaktionen granskning visade fler exempel på hur Socialdemokraterna, Peab och den syrisk-ortodoxa församlingen i kommunen gynnade varandra, bland annat när Peab fick köpekontrakt för ett stort byggprojekt i kommunen. Två veckor efter att köpekontraktet undertecknats mellan Peab och kommunen skrev Peab och C, vid tillfället ordförande vid en lokal idrottsförening, under ett sponsringsavtal. Samme ordförande fick också sin pizzeria flyttad och renoverad på bekostnad av Peab. En tidigare Peabanställd uppgav för SVT att sponsringen av klubben var ett krav från C:s sida för att företaget skulle få igenom ett avtal med kommunen gällande byggprojektet.

Programmen anmäldes av idrottsföreningens dåvarande ordförande, C. Han menade sammanfattningsvis att programmen var kraftigt vinklade och att flera sakuppgifter var direkt felaktiga. Han menade också att de anklagelser som riktades mot honom var ogrundade.

SVT redogjorde i sitt yttrande för grunderna för uppgifterna som C ansåg var felaktiga. Man redogjorde också för hur man inför publiceringen hade sökt C för en intervju flera gånger, vilket också redovisades tydligt i programmen. I ett av programmen redovisades C:s svar som SVT hade fått via mejl. I det andra programmet visades också hur SVT till slut sökte upp C för en kommentar.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att SVT i sitt yttrande har visat grund för de påståenden som gjordes i programmet. Därmed strider programmet inte mot kravet på saklighet. Nämnden konstaterar att det i programmen riktades kritik mot anmälaren, C. Anmälaren har erbjudits att medverka i programmen och mejl från honom lästes upp. Programmen strider därför inte mot kravet på opartiskhet i den delen.

Nämnden anser att de uppgifter som framkom om C i programmen inte var av intrångskaraktär. Programmen strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

KULTURNYHETERNAS INSLAG OM UTHÄNGNINGAR PÅ NÄTSAJTER - FRIADES

FRIAT: Kulturnyheterna, SVT1 och SVT2, 2021-02-17, kl. 18.15 och 21.34 och 2021-02-18, kl. 18.15 och 21.34, inslag om publiceringar efter beslut om mediestöd och ett misstänkt dataintrång; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 21/00714.

Inslagen den 17 februari handlade om att Myndigheten för radio och tv, MPRT, hade delat ut ett rekordstort mediestöd förra året. I takt med att ansökningarna blivit fler, hade tjänstemän på myndigheten hängts ut med namn och bild i publiceringar i så kallad alternativmedia, vilket av myndighetspersonal upplevdes som personliga påhopp. I inslaget intervjuades myndighetens generaldirektör som bland annat sade att det var väldigt otrevligt och att sajterna vet att det är mediestödsnämnden som fattar besluten och inte de enskilda handläggarna. En researcher på tidningen EXPO intervjuades och sade bland annat att sajterna tycks angripa det man upplever som politiska motståndare snarare än att det görs en bedömning om vad som är en offentlig person och om en publicitetsskada kunde vara motiverad. En handläggare beskrev att hen upplevde artiklarna som en påverkanskampanj. Researchern från Expo sade vidare att myndigheter givetvis också ska granskas kritiskt men att sajterna i sin granskning istället för att hitta systemfel eller granska om något fel skett snarare attackerar enskilda. Generaldirektören påpekade att det dock i de aktuella fallen inte handlat om hat eller hot. Företrädarna för de aktuella sajterna kontaktades för kommentar. Två av de tre sajterna svarade och sade bland annat att även enskilda handläggare var "makthavare" och därför skulle kunna "kritiseras" vilket redovisades i inslagen.

I Kulturnyheterna den 18 februari sändes två olika inslag efter varandra. Ett inslag handlade om att MPRT hade gjort en polisanmälan om ett eventuellt dataintrång om vilket MPRT:s administrativa chef intervjuades. Efter detta påannonserades nästa inslag som handlade om att ordförande för Statstjänstemannaförbundet reagerat och pekade på en ökande mängd hat och hot generellt mot tjänstemän. I inslaget beskrevs kortfattat de uthängningar som hade belysts dagen innan och hur det uppfattats av dem som utsatts. Efter detta följde intervjun med ordföranden som bland annat beskrev hur hat och hot kan påverka myndighetsutövning och att det förutom att det drabbar personers hälsa och arbetsmiljö också påverkar rättsstaten.

Inslagen anmäldes av en av de aktuella sajternas ansvarige utgivare och chefredaktör som bland annat anförde att rapporteringen borde handlat om det övriga innehållet i sajternas artiklar om MPRT istället för att handla om de aktuella uthängningarna som han ansåg var befogade. Vidare att sajterna svartmåladades och att det borde redogjorts för vad som ansågs vara fel i deras artiklar. Anmälaren ansåg också bland annat att generaldirektören gjorde falska påståenden i intervjun och att Expos researchers beskrivning att sajterna var sinsemellan olika men en del av "ytterhögers medielandskap" var osaklig samt att SVT dolde vilken makt handläggare har. När det gällde inslagen den 18 februari ansåg anmälaren främst att inslagen var utformade så att den sajt han företrädde felaktigt kunde förknippas med hat och hot och det misstänkta dataintrånget som det rapporterades om i det ena inslaget.

SVT:s yttrande: När det gällde inslagen den 17 februari framhöll SVT bland annat att utgångspunkten för inslagen var att handläggare på MPRT hängts ut med namn och bild på så kallade alternativsajter och att det anmälaren vände sig mot var Kulturnyheternas självständiga nyhetsvärdering. Nyhetsvärderingen innebar inte att inslagen var partiska eller ensidiga även om de avviker från den nyhetsvärdering som sajterna gjort. Publiceringarna på sajterna var ovanliga med tanke på enskilda handläggares integritet i förhållande till allmänintresset och deras position. Inslagen behandlade inte webbplatsernas samlade utgivning eller sakligheten i publiceringarna som behandlades. SVT framhöll

även att de så kallat tillfälliga medverkande som intervjuades i inslagen, till vilka det också ställdes kritiska frågor, enligt praxis kan omfattas av ett lägre krav på opartiskhet och saklighet än företrädare för SVT. SVT framhöll även att sajternas syn på saken redovisades i inslagen och att anmälaren inte begärt genmäle efter sändning.

När det gällde inslagen den 18 februari framhöll SVT att det handlade om två olika inslag med tydlig inramning. Även om de aktuella uthängningarna beskrevs kort i inslaget med Statstjänstemannaförbundets ordförande var det tydligt att hon tog upp problematiken med hat och hot mot tjänstemän generellt. Redaktionen hade även varit noga med att namn på webbplatser inte skulle synas när det talades specifikt om hat och hot.

Granskningsnämndens friade inslagen med följande motiveringar:

Inslagen den 17 februari 2021

Granskningsnämnden konstaterar att företrädare för A, B och C (sajterna, SVT:s notering) kontaktades före sändning och fick möjlighet att bemöta den kritik som riktades mot dem och att SVT redovisade svaren som gavs. Mot denna bakgrund strider inte inslagen, eller reporterns förhållningssätt, mot kravet på opartiskhet. Vidare konstaterar nämnden att generaldirektören för MPRT och researchern från Expo var så kallade tillfälligt medverkande för vilka det krav som finns i sändningstillståndet på saklighet kan ställas lägre än på företrädare för programföretaget. Enligt nämndens mening framgick det av inslagen att reporterns uttalande om att B, som anmälaren företräder, tillhörde ytterhögerns medielandskap hänförde sig till vad tidskriften Expo angett. Mot den bakgrunden anser nämnden att vad anmälaren anfört inte medför att inslagen strider mot kravet på saklighet. Vad anmälaren i övrigt anfört medför inte heller att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Inslagen den 18 februari 2021

Nämnden konstaterar att det inte påstods i inslagen att anmälaren låg bakom ett dataintrång på MPRT. Inslaget med ordförande för Statstjänstemannaförbundet påannonserades som ett separat inslag. Det framgick tydligt att hennes uttalanden om faran för demokratin med hat och hot mot tjänstemän var generella och att de inte handlade om vare sig MPRT eller något specifikt mediaföretag. Med hänsyn till detta innebar bildsättningen inte att inslaget strider mot kravet på saklighet. Vad anmälaren i övrigt anfört medför inte heller att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

DOKUMENTÄRSERIE OM ANTIVACCINRÖRELSEN FRIAD PÅ ALLA PUNKTER

FRIAT: Dokument ifråån: Vaccinkrigarna, del 1-3, SVT1, 2020-12-02, 2020-12-09, 2020-12-16, program om vaccinetståndare; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet. Dnr. 20/05572 och 5728.

Dokumentärserien *Vaccinkrigarna* sändes i tre delar och granskade antivaccinrörelsen och dess företrädare i bland annat Norden och USA. En stor del av serien spelades in genom att reporterna, inför sympatisörer med antivaccinrörelsen, använde sig av påhittade identiteter. Dokumentärserien fokuserade i stor utsträckning på några specifika personer, bland annat vaccinkritikern A, som dokumentärskaparna följt under ett och ett halvt år.

Dokumentärserien anmäldes av ett 30-tal personer som sammanfattningsvis ansåg att den var ensidig, vinklad och partisk genom att tydligt ta ställning för att alla vaccin är bra och att de som ifrågasätter vaccin har fel. Genom detta hade SVT tagit ställning i en kontroversiell fråga, ansåg anmälarna. De anförde också att flera sakuppgifter om vaccin som framkom i programmen var felaktiga samt var

kritiska mot granskningen av A, som enligt anmälarna inte var någon person i maktställning. Många av anmälarna var också kritiska till metoderna som använts av dokumentärskaparna, bland annat användandet av dold kamera och att reportrarna uppgett att de var vaccinkritiska filmare för att få människor att ställa upp på intervju.

Programmet anmäldes också av F, som intervjuades kort i programserien och då presenterades som "vaccinmotståndare". F skrev i sin anmälan att hon inte verkade för att sprida tvivel kring vaccin och att SVT hade hängt ut henne genom att presentera henne som motståndare till vaccin, vilket kunde ställa till det för henne som privatperson och för hennes företag.

SVT skrev i sitt yttrande att utgångspunkten för programserien var en undersökning av vaccinmotståndet och dess företrädare. Rörelsen sprider ett budskap som går emot etablerad forskning, och som kan orsaka ett reellt hot mot världshälsan. Det ligger i SVT:s uppdrag att kritiskt granska den här typen av opinionsbildning och opinionsbildare. Då det råder bred vetenskaplig konsensus om barnvaccinationsprogrammets nytta för folkhälsan tillbakavisade SVT kritiken om att programserien hade tagit ställning i en kontroversiell fråga. Vaccinmotståndets representanter hade fått stort utrymme att framföra sina åsikter och hade fått tillfälle att ytterligare kommentera kritiken mot dem efter att ha informerats om att dokumentärserien gjordes på uppdrag av SVT.

Gällande intrång i privatlivet mot F hade hon själv beskrivit sig som aktiv vaccinkritiker. Inom sitt engagemang hade hon bland annat skrivit artiklar och föreläst. I programmen fick F komma till tals om åsikter om vaccin som hon själv spridit i offentliga sammanhang. I de inspelade samtal som finns mellan SVT och F framgår tydligt att hon fortfarande är stark motståndare till vaccin. Det var därför relevant att kalla F för "vaccinmotståndare." F intervjuades i sin roll som opinionsbildare inom en rörelse som det ligger i SVT:s uppdrag att kritiskt granska. I programmen riktades emellertid ingen specifik kritik mot henne.

Granskningsnämnden konstaterar i sitt beslut att dokumentärserien var en kritisk granskning av antivaccinrörelsen och dess företrädare bland annat i Norden och USA. Denna utgångspunkt ligger i linje med programföretagets skyldighet att belysa, granska och stimulera till debatt. Vidare anser nämnden att den omständigheten att programmen utgick från etablerad vetenskap och beprövad erfarenhet inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Nämnden anser inte heller att programmets utformning i övrigt innebar ett ställningstagande i strid med kravet på opartiskhet.

Nämnden konstaterar att A, B och övriga vaccinkritiker gavs stort utrymme i programmen att utveckla sina resonemang och bemöta den kritik som riktades mot dem. Programmen strider därför inte mot kravet på opartiskhet i denna del.

Anmälarna har anfört att programmen på ett antal punkter beskrev sakförhållanden och skildrade händelser på ett felaktigt sätt. Mot bakgrund av vad som framkommit i ärendet anser nämnden att SVT har visat grund för de uppgifter som presenterades i programmen. Vad anmälarna anfört medför därför inte att programmen strider mot kravet på saklighet i denna del.

Nämnden anser att de uppgifter som framkom om F i programmen inte var av intrångskaraktär. Programmen strider därför inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet. Flera anmälare har anfört att programmen innebar ett intrång i A:s privatliv. Nämnden får pröva en fråga om intrång i privatlivet endast om den person som berörs skriftligen medger det. Något sådant medgivande från A finns inte i detta fall. Ärendet skrivs därför av i denna del.

Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva omständigheterna kring tillkomsten av ett program eller inslag. Att delar av programmen spelades in genom att reportrarna uppträdde med påhittade identiteter eller med dold kamera utan de inblandades samtycke är en yrkesetisk fråga som inte regleras vare sig i radio- och tv-lagen eller i det aktuella programföretagets sändningstillstånd. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd av nämnden.

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!